Qorti tal-Appell Kriminali

Onor. Imhallef Consuelo Scerri Herrera, LL.D., Dip Matr., (Can)

Appell Nru: 506 / 2014

Il-Pulizija

(Supt. Carmelo Bartolo)

vs

Sandro Spiteri

Illum, 18 ta' Gunju, 2019.

Il-Qorti,

Rat l-akkuzi dedotti kontra l-appellant Sandro Spiteri, iben Joseph, imwieled Pieta' , fl-24 ta' Frar, 1977, detentur tal-karta ta' l-identita' numru 145577 (M), akkuzat quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta):

Talli matul ix-xahar ta' Awwissu tas-sena 2000, u fix-xhur ta' qabel, f' dawn il-Gzejjer, b' diversi atti maghmulin ukoll jekk fi zminijiet differenti u li jiksru l-istess disposizzjonijiet tal-ligi u li gew maghmula b' rizoluzzjoni wahda:-

1) Forna jew ipprokura jew offra li jforni jew li jipprokura d-droga eroina specifikata fl-ewwel Skeda tal-Ordinanza dwar il-Medicini Perikoluzi Kap. 101 tal-Ligijiet ta' Malta lill-persuna jew persuni jew ghall-uzu ta' persuna/i minghajr ma kellu licenzja mill-President ta' Malta u minghajr ma kien awtorizzat bir-regoli tal-1939 ghall-Kontroll Intern tad-Drogi Perikoluzi (G.N. 292/1939), jew minn xi awtorita` moghtija mill-President ta' Malta li jforni d-droga u minghajr ma kien fil-

pussess ta' awtorizzazzjoni ghall-importazzjoni jew ghall-esportazzjoni mahruga mit-Tabib Principali tal-Gvern, skond id-disposizzjonijiet tas-sitt Taqsima tal-Ordinanza msemmija, u minghajr ma kellu licenzja jew kien xort' ohra awtorizzat li jimmanifattura jew iforni d-droga msemmija u minghajr ma kellu licenzja li jipprokura l-istess droga u dan bi ksur tar-regolament 4 tar-Regoli tal-1939 ghall-Kontroll Intern tad-Drogi Perikoluzi (GN 292/1939), kif sussegwentement emendati u bi ksur tal-Ordinanza dwar il-Medicini Perikoluzi, Kap 101 tal-Ligijiet ta' Malta;

2) Kif ukoll talli fl-istess perjodu ta' zmien u cirkostanzi, f' dawn il-Gzejjer, kellu fil-pussess tieghu d-droga eroina, specifikata fl-ewwel skeda tal-Ordinanza dwar il-Medicina Perikoluzi, Kap. 101 tal-Ligijiet ta' Malta meta ma kienx fil-pussess ta' awtorizzazzjoni ghall-importazzjoni jew ghall-esportazzjoni mahrug mit-Tabib Principali tal-Gvern, skond id-disposizzjonijiet tar-4 u s-6 Taqsima tal-Ordinanza u meta ma kienx bil-licenzja jew kien xort' ohra awtorizzat li jimmanifattura jew iforni d-droga msemmija u meta ma kienx b' xi mod iehor bil-licenzja mill-President ta' Malta li jkollu d-droga msemmija fil-pussess tieghu u naqas li jipprova li d-droga msemmija giet fornuta lilu ghall-uzu tieghu skond ir-ricetta kif provdut fir-Regolamenti msemmija u dan bi ksur tar-regolament 8 tar-regoli tal-1939 dwar il-Kontroll Intern tad-Drogi Perikoluzi (GN 292/1939), kif sussegwentement emendati u bi ksur tal-Ordinanza dwar il-Medicini Perikoluzi, Kap 101 tal-Ligijiet ta' Malta;

3) U fl-ahharnett akkuzat talli fl-istess perjodu ta' zmien u cirkostanzi, f' dawn il-Gzejjer, kiser il-provvediment tal-Artikolu 9 tal-Kap. 152 tal-Ligijiet ta' Malta (illum l-Artikolu 22 tal-Kap. 446 tal-Ligijiet ta' Malta) meta b' sentenza moghtija mill-Qrati ta' Malta, gie moghti l-liberta` bil-kundizzjoni li ma jaghmilx reat iehor ghall-perjodu ta' sena, liema sentenza li hija datata 23 ta' Novembru 1999 saret definittiva u ma tistax tinbidel.

Rat is-sentenza tal-Qorti tal-Magistrati (Malta) tat-28 ta' Novembru, 2014 fejn il-Qorti wara li rat it-Taqsimiet IV u VI, l-Artikoli 22(1)(a), 22(2)(b)(i) u (ii) tal-Kap. 101 tal-Ligijiet ta' Malta, ir-Regolamenti 4 u 9 tal-Legislazzjoni Sussidjarja 101.02, l-Artikolu 17(d), (f) u (h) tal-Kap. 9 u l-Artikolu 23 tal-Kap. 446 tal-Ligijiet ta' Malta (fiz-zmien tar-reati odjerni, l-Artikolu 10 tal-Kap. 152), sabet lill-imputat hati tal-

imputazzjonijiet kollha migjuba fil-konfront tieghu u kkundannah fir-rigward tal-ewwel imputazzjoni ghal **piena ta' sitt xhur prigunerija** u **multa ta' hames mitt Euro (€500)**.

Fir-rigward tat-tielet imputazzjoni u dwar ir-reati mertu tas-sentenza datata 23 ta' Novembru 1999, moghtija minn din il-Qorti kif diversament presjeduta fl-ismijiet ' Il-Pulizija vs Sandro Spiteri' , il-Qorti trattat mal-hati dwar l-imputazzjonijiet li dwarhom huwa kien instab hati permezz ta' dik is-sentenza daqs li kieku ghadu kemm gie dikjarat hati minn jew quddiem din il-Qorti ghal dawk l-imputazzjonijiet, u fil-waqt li ghal kull buon fini kkonfermat l-htija fir-rigward tal-imputazzjonijiet mertu ta' dik is-sentenza, wara li rat l-Artikoli 85, 221 (1) u 339 (1)(e) tal-Kap. 9 tal-Ligijiet ta' Malta, l-Artikolu 23 tal-Kap. 446 (dak iz-zmien l-Artikolu 10 tal-Kap. 152) u l-Artikoli 17 (d) u (f) tal-Kap. 9, tikkundannah ghal piena ta' **multa ta' mija u hamsin Euro (€150)**.

Bl-applikazzjoni tal-Artikolu 14 (2) tal-Kap. 9 tal-Ligijiet ta' Malta, l-ammont totali tal-multa li l-hati gie kkundannat ihallas b' din is-sentenza, ossia l-ammont ta' sitt mija u hamsin Euro (€650) jista' tithallas minnu b' rati mensili u konsekuttivi ta' hamsin Euro (€50), bl-ewwel pagament isir fi zmien xahar mid-data li l-hati jiskonta l-piena ta' prigunerija li qeghda tigi erogata b' din is-sentenza u ghal dan il-ghan, ir-Registratur ghandu jivverifika mal-awtoritajiet karcerarji din id-data. Pero` jekk il-hati jonqos li jhallas pagament wiehed, il-bilanc jigi dovut minnufih u jigi konvertit fi prigunerija bir-rata ta' gurnata habs ghal kull hamsa u tletin Euro (€35.00) jew parti minnhom dovuti.

Rat ir-rikors tal-appellanti Sandro Spiteri minnu pprezentat fil-5 ta' Dicembru, 2014 fejn talab lil din il-Qorti joghgobha tvarja u tirriforma s-sentenza appellata billi tikkonferma dik il-parti fejn sabietu hati tal-akkuzi kollha migjuba kontra tieghu izda thassarha f dik il-parti fejn ikkundannatu ghall-sitt xhur prigunerija u €500 multa u minflok tapplika piena aktar gusta u ekwa ghall-kaz.

Rat l-aggravji tal-appellanti u cioe' :-

Illi tenut kont tac-cirkostanzi partikolari ta' dan il-kaz, minkejja li l-piena erogta kienet dik fil-minimu permissibbli mill-ligi, xorta wahda tali piena hija wahda gravuza. F' dan il-kuntest u f dan is-sens, bizejjed li jigi kwotat is-segwenit bran mis-sentenza appellata:

"Ghal fini ta' piena, il-Qorti kkunsidrat fl-ewwel lok illi ghalkemm l-imputat ma rregistrax ammissjoni f' dawn il-proceduri, huwa kkopera mal-pulizija fl-investigazzjoni taghha, tant illi dawn il-proceduri ttiehdu a bazi tal-istqarrija rilaxxjata minnu.

Qieset ukoll illi l-imputazzjonijiet odjerni jirrisalu ghas-sena 2000. Jirrizulta mill-atti illi l-ordni tal-Avukat Generali ai termini tal-Artikolu 22(2) tal-Kap. 101 tal-Ligijiet ta' Malta jgib id-data tat-28 ta' Lulju 2005 u li l-ewwel seduta giet mizmuma fit-18 ta' Novembru 2005. Il-Prosekuzzjoni ressqet il-provi taghha fis-seduti tal-14 ta' Lulju 2006, tat-3 ta' Lulju 2009 u tat-30 ta' April 2010 u ddikjarat li kienet qeghda taghlaq il-provi taghha fis-seduta tal-15 ta' Gunju 2012 u dan meta bejn id-data tal-ewwel seduta u tal-15 ta' Gunju 2012, inzammu dsatax-il seduta (l-ewwel u l-ahhar seduta tal-15 ta' Gunju 2012 eskluzi), li fihom, hlief ghas-seduti hawn fuq imsemmija, ma gara xejn, tant illi l-Qorti kif diversament preseduta, fi tlett okkazzjonijiet gibdet l-attenzjoni tal-Prosekuzzjoni ghad-dewmien taghha sabiex tressaq il-provi. Ghaldaqstant, ghal fini ta' pieni il-Qorti qeghda tiehu in konsiderazzjoni t-trapass taz-zmien u li dan ma kienx dovut ghal ragunijiet imputabbli lill-imputat jew nuqqasijiet attribwibbli lilu.

Hadet ukoll in konsiderazzjoni ix-xhieda ta' Dr. Damien Spiteri, social worker, li tkellem b ' mod pozittiv dwar l-imputat, illi huwa seta' jara li l-imputat kien miexi l-quddiem f' hajtu, li kien qed jahdem, li l-imputat stess kien qallu li ma kienx baqa' jabbuza mid-droga u li huwa seta' jikkonferma, mill-esperjenza tieghu, illi dan kien minnu. L-imputat xehed ukoll illi fis-sena 2002, huwa kien dahal f' programm ghar-rijabilitazzjoni tieghu mill-vizzju tad-droga u li ghamel seba' xhur f' dan il-programm.

Fic-cirkostanzi tat-kaz, ghalkemm il-Qorti hija marbuta u timponi piena ta' prigunerija effettiva ghar-reat ikkontemptat fl-ewwet imputazzjoni - u f' dan il-kaz partikotari u kieku ma kinitx hekk marbuta, ma kinitx tapplika tali piena u dan mhux ghaliex ir-reat fih inniffsu m' huwiex wiehed serju izda tenut kont tat-trapass taz-zmien - il-Qorti qeghda tapplika piena fil-minimu taghha.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

Semghet it-trattazzjoni tal-partijiet.

Rat il-fedina penali aggornata tal-appellant ezebita mill-prosekuzjoni fuq ordni tal-Qorti.

Ikkunsidrat,

Rat ix-xhieda mghotija mis-**Supretendet Carmelo Bartolo** nhar l-14 ta' Lulju, 2006 moghtija quddiem l-ewwel Qorti fejn dan stqarr li f'Awwissu 2000 kient dahlet informazjoni l if'post partikolari kien qed isir abbuz ta' droga u kient ghada kemm waslet xi droga. Huwa ghalhekk mat-team tieghu minnufih marru fuq l-post u arrestaw xi persuna. Hemmhekk sabu sustanza ta' droga, assrestawh u sussegwenement resquh l-Qorti u din il-persuna anke instabet hatja mill-Qorti. Dan pero kien kaz ta' pussess ta' eroina u din il-persuna semmitelu b'mod konfidenzjali li ma ried jixhed fil-konfront ta' l–ebda persuna pero kien indikalu l-appellant bhala l-persuna minghand min xtara id-droga. Fil-fatt kien indikahulu bil-laqam tieghu mgharuf bhala 'Il-Piklu' miz-Zejtun.

Huwa ma ridx jikxef din il-persuna u ghalekk beda jahdem fuq l-appellant u fis-sena 2001 kellu informazzjoni gdida fuq din il-persuna li kien qed jinvolvi ruhu fis-serq, serq minn vetturi u serq ta' affarijiet ohra bhal mobile phones. A bazi ta' dik l-informazzjoni gdida li kellu ghadda ghall-arrest ta' Sandro Spiteri li gharaf prezenti fl-awla u beda jinvestigah fuq serq u resqu b'mod separat fuq tali akkuza u beda ikelmu fuq il-biegh ta' droga. L-appellant ammeta mill-ewwwel u qallu li kien qed jghamel hekk biex imantni l-vizju li huwa kellu. Qallu li kien jixtri tant u jippakja tant biex imbaghad ibieghha biex parti minnha tigih b'xejn. Ikkonferma li dan id-

diskors sar wara li huw akien gharaf lil Sandro Spteri bid-drittijiet tieghu ili ma kien xobbligat li iwegeb ghad domandi likienu ser isirulu u dak li kien ser jghid jitnizzel bil-miktub u jingieb bhal aprova. Huwa esebixxa l-sitqarrija tal-appellant mehuda fil-presenza ta' PS 845 Peter Cini. Jghid li din hija fotokopja legali ta' l-istqarrija rilaxxjata minnu ghaliex l-originali tinsab prezentata fi proceduri ohra. F'dan id-dokument markat bhala dok CB1 hemm narazzjoni tal-partecipazzjoi tal-appellant fir-rigward il-kwistjoni tad- droga eroina. Jikkonfermal ikient saret tqarrija fir-residenza ta' l-appellant pero din tat rizultat negattiv ghal presenza ta' droga.
Illi nhar it-3 ta' Lulju, 2009 rega xehed u pprezenta il-fedina penali tal-appellant kif ukoll sentenza li ingahtat mill-kompjant Magistrat Dr Savioru Demicolu nhar it-23 ta' Novembru 1999.

Nhar it-30 ta' April 2010 xehed **Dr Damian Spiteri** , social worker mal-Caritas u stqarr li kien jahdem bhala social worker bejn 1996 u 2000u din kient l-ewwel darba meta sar jaf lill-appellant. Huwa kien is-social worker tal-familja tieghu u dan ghaleix kien qed jara x'kien qed jghamel huh Ryan u fl-istess hin tkellem mal-appellant.. Minn hemmhekk l-kuntatt picca mal-appellant Qal li wara dahal jahdem mal Mcast u jmur hemm kul filghodu b'tal-linja u beda jiltaqa' ma l-appellant b'mod regolari. Ghalhekk minn Faar 2009 'l quddiem kellu hafna kuntatt mieghu apparti dawk l-erba' xhur meta kien il-habs fis-sena 2009.

Mistoqsi jispjega is-social background tal-appellant ighid li l-genitrui ta' Sandro dejjem kellhom rispett kbir lejn Sandro u kienu jinkwetaw hafan dwaru. Spjega li kellu hafn aappog minghandhom u li dejjem xtaqu l-ahjar ghalih. Huwa baqa' jmur ghand oht l-appellant Josianne u din kienet tkelmu fuq l-appellant u dan fil-posittiv. Dejjem xtaqu jaraw l-ahjar ghalih u dejjem xtaqu jarawh javvanza u dak z-zmien li jsib job u job tajjeb.

Mistoqsi jekk kienx qallu dwar il-problema ta' droga li kellu jghid li qallu u din il-probelma bdiet fi Frar 2009 qabel ma kien skonta l-piena ta' prigunerija li kienkkundannat li jghamel. Qal li ra li kellu hafn ahegga tant li ssugerilu jighab il-futball u sabeix juza il-hin liberu tieghu b'mod profitabbli u hekk ghamel. Qal li parti sostanzjali tieghu tal- gurnata kienet tkun posittiv ghaleix kienjohrog jahdem. Kien

qallu ukoll i kien irnexxilu jikkumbatti l-vizzju li kellu u li kien clean u dan wara li kien skonta is-sentenza ta' prigunerija.

Qalli li kien hadha t-tghalima u li ma riedx jerga' imur il-habs u allura zgur ma kienx ser jiehu droga iktar. Qal li imbaghad beda jitkellem fuq hajtu u fuq il-futur tieghu u li ried javvanza f'hajtu fisser ghalih li kien irnexxilu iwarrab il-vizzju ta' abbuz ta' droga.

Qal li kien ilu jahdem fis-social work ghal zmien 22 sena u kapaci igharaf bniedem li jabbuza mid-droga minn iehor li jzomm ruhu *clean*. Certament l-appellant hu clean.

Rat illi l-prosekuzzjoni ghalqet l-provi taghha fil-15 ta' Gunju, 2012 , sebgha snin wara li resqet lill-appellant il-Qorti.

L-appellant **Sandro Spiteri** xehed minn jeddu u b'mod volontarju nhar it-12 ta' Marzu, 2014 u jghid li fis-snin ta' qabel f'Awwissu 2000 kien traffika id- droga Eroina. Jiftakar li s-supretendent Carmelo Bartolo kien baghat ghalih u investigah fuq serq ta' stereos mill-karozzi u kien hadlu statement u kien staqsih jekk jiehux droga. Jghid li fuq is-serq ma kien irrizulta xejn u nofs il-lejl kien biddel is- serje ta' domandi u staqsih fuq id-droga u dak il-hin ammetta fl-istqarrija tieghu rilaxxjata fis-sena 2001 li kien ilu jiehu d-droga eroina mis-sena 1996. Qal li kien jiehu kemm id-droga Eroina kif ukoll il-methadone. Qal li kien qal lis-suretendent li kien jixtri gramma iqassamha f'erbga pakketti ibieghhom u jzomm nofsha ghalih biex id-droga li jiehu tigih b'xejn. Ammettta ukol li kien jghamel dan l-esercizzju hdejn id-Detox. Qal li pero fuq dan huwa gja tressaq il-Qorti u gie sentenzjat kif jirrizulta mis-sentenza esebita fl-atti u markata bhala dok SS fl-atti a fol. 57 fejn kien gie misjub hati talli f'Novembru 2001 u qabel hu biegh id-droga Eroina. Qal li ammetta fl-istqarrija dak li sehh fil-kawza gja deciza. Qal li huwa kien tressaq ukoll il-Qorti fuq akkuzi ta' serq ta' stereos u kien instab hati Qal li huwa dam ibiegh id-droga zgur sa Novembru 2001 sakemm kien gie arestat mill-pulzija hdejn id Detox.

Mistoqsi ghaliex waqaf ibiegh jghid ghlaie xghamle programm fis-ena 2020 u dam seba' xhur. Qal li cionnnostante fis-ena 2008 kien gie kkundannat il-habs fuq kawza li kienet ghaddejja mis-sena 2001. Dan hu pero l-ahhar kaz tieghu.

Fis-seduta sussegwenti u cioe fl-14 ta' Mejju 2014 id-difiza stqarret li ma kellhiex provi ohra xi tressaq.Ikkunsidrat;

Illi in breve, l-fatti kienu s-segwenti:

1. Fl-4 ta' Frar 2001 , is Supretndent Carmleo Bartolo kien baghat ghall-appellant u staqsih diversi domandi dwar serq ta' stereos mil-vetturi u jekk kellux problema ta' abbuz ta' droga.
2. L-appellant ghamel konfessjoni u ammetta ghal dak kollu li allega l-uffivvjal investigattiv u ghalhekk irrilaxja stqarrija inkriminanti ghall-ahhar.
3. Illi sar search ukol lfir-residenza tal-appellant li tat rizultata negattiv ghall presenza ta' droga.
4. Illi wara li l-appellant kien gie interrogat inhargu fuq ammissjoni tieghu stess l-imputazzjonijiet fil-konfront tieghu.

Illi l-appellant fit-trattazzjoni tal-appell tieghu ssottometta li l-istqarrija tieghu hija inammissibli *ab initio* ghax mhux mehuda bil-kawteli u ghalhekk talab li l-Qorti tiskartaha in toto. Issottometta li l-appellant ammetta fl-istqarrija ghal dak li gie mistoqsi. Skont l-appellant, l-istqarrija hija inammissibli u ghandha tigi skartata u l-Qorti ghandha taghti gudizzju fuq dak li fadal fil-process. Minn naha l-ohra, l-Avukat General irrimetta ruhu fid-dawl tal-posizzjoi gja mgharfa kif mehuda minn din il-Qorti f'sentenzi gja decizi fuq il-kwistjoni sllevata mid-difiza.

Illi mill-atti, senjatament a fol 13 jirrizulta li l-appellant irilaxxa stqarrija datata l-erbgha (4) ta' Frar tas-sena elfejn u ghaxra (2010). F'din l-istqarrija iffirmata, tirrizulta t-twissija segwenti:

'M'intix obbligat li tirispondi l-ebda domanda li ser issirlu u li dak kollu li ser jghid ser jitnizzel bil-miktub u jsita' jingieb bhala prova.; '.

Skont ma jirrizulta mix-xhieda tas-Suprtendent Bartolo l-appellant ingieb l-kwartieri Generali tal-Pulizija sabiex iwiegeb ghal numru ta' domandi li xtaq jghamillu b'mod partikolari dawk relatati ma serq ta' videos mil-karozzi u dwar dak li kien intqal lilu b'mod kunfidenzjali dwar abbuz u traffikar ta' droga. Din l-informazzjoni inghatat lilu fiz zmien meta l-pulizija kienet obbligata biss li taghti it- twissija in linea ma dak li jiddisponi l-artikolu 638 tal- kapitolu 9 tal-ligijiet ta' Malta. Illum naturalment il-posizjoni legali hija totalment differenti u dan ghaliex skond it trasposizzjoni tad-Direttiva tal-EU 2013/48 dwar id- drittjiet tal-akkuzat qabel l-intrrogazzjoni b'mod partikolari id-dritt tieghu li ikun assisti minn avukat kif imdahla fil-ligi tghna bl-Att LV tas-sena 2016, l-akkzuat ghanduhafna aktar drittijeit li jissalvagwarda id-drittijiet tal-akkuzat immirati biex l-akkuzat ikollu smeigh xieraq u mhux pregudikat b'dak li seta qal meta ma kienx debitament assistit legalment.

Din il-Qorti sejra tibda billi taghmel referenza ghal uhud mill-bosta sentenzi li trattaw id-dritt tal-assistenza legali. Fis-sentenza fl-ismijiet **'Il-Pulizija (Spettur Victor Aquilina) v. Mark Lombardi**[1]' rigwardanti stqarrijiet moghtija f'Dicembru tas-sena elfejn u tlieta (2003) fejn l-imputat ma kellux access ghal Avukat u ghalhekk mhux fl-istess zmien ta' meta l-appellant fil-kawza odjerna rrilaxxa l-istqarrija tieghu. F'dik is-sentenza fost numru ta' kunsiderazzjonijiet, gie kkunsidrat li:

*'Fil-fehma ta' din il-Qorti biex jigi dikjarat jekk hemmx lezjoni tad-dritt ghal smigh xieraq il-Qorti mhux necessarjament trid toqghod tistenna sakemm jintemm il- kaz kollu jew li jigi attwalment miksur xi dritt tal-akkuzat, imma jekk ikun hemm diga` ragunijiet bizzejjed li fuqhom il-Qorti tista' taghmel dik id-dikkjarazzjoni ta' lezjoni, hija ghandha tezamina l-lanjanza meta tigi sollevata. Kif tikteb **Karen Reid** fil-ktieb "A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights", 3rd Edition page 70 "While the conformity of a trial with the requirements of Article 6 must be assessed on the basis of the trial as a whole, a particular incident may assume such importance as to constitute a decisive factor in the general appraisal of the trial overall". Fil-fehma ta' din il- Qorti n-nuqqas ta' assistenza ta'*

[1] Deciza mill-Qorti Kostituzzjonali fit-12 ta' Apri, 2011 (Appell Civili Numru: 34/2009/1)

avukat fl-istadju ta' investigazzjoni hu wiehed minn dawn ic-cirkostanzi billi jista' jiddetermina "the framework in which the offence charged will be considered at the trial"

Illi kwantu ghall-aggravju proprju tal-appellant il-Qorti thoss li l-gurispurdenza ormai stabbilita tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem ghandha f'dan il-kaz tigi segwita, nonostante li bhala regola l-gurisprudenza ta' Strasbourg strettament m'hijiex wahda vinkolanti fil-kazijiet kollha.

Ir-regola hi li l-Artikolu 6(1) jitlob li jkun hemm dritt ta' avukat fl-istadju tal-investigazzjoni mill-pulizija, sakemm ma jigix pruvat li hemm ragunijiet impellenti ghaliex dan id-dritt ghandu jigi ristrett. Id-dritt ghal avukat hi r-regola, ir-restrizzjonijiet huma l-eccezzjoni.

Izda anke jekk ikun hemm ragunijiet impellenti ghal xi restrizzjonijiet, tkun xi tkun ir-raguni, dawn ir-restrizzjonijiet ukoll m'ghandhomx jippregudikaw id-drittijiet tal-akkuzat taht l-Artikolu 6.

Dan id-dritt tal-akkuzat ikun irrimedjabbilment pregudikat meta hu jirrilaxxa stqarrijiet waqt l-interrogazzjoni maghmula meta ma jkunx assistit minn avukat u dawn l- istqarrijiet jintuzaw kontra tieghu.'

Is-sentenza fl-ismijiet **'Il-Pulizija [Spettur Dennis Theuma] Vs Deborah Osmond'**[2] kkoncernat stqarrija rrilaxxata fi zmien meta ma kienx gie moghti d-dritt li persuna arrestata tikkonsulta ma Avukat fil-bidu tal-arrest taghha u ghalhekk stqarrija li ma kinitx rilaxxata fl-istess perjodu ta' dik rilaxxata mill-appellant fil-kawza odjerna. F'dik is-sentenza gie kkunsidrat li:

'Irrizulta mill-provi illi l-prosekuzzjoni resqet bhala addebitu kontra l-appellata l-istqarrija biss peress li ma hemm l- ebda xhieda ohra ma xiex setghet tikkorrobora din l-istess stqarrija. Irrizulta illi l-appellata kienet tfajla ta' 18 il-sena b'fedina penali nadifa li sabet ruhha arrestata mill-pulizija nkonnessjoni ma reat illi gie kommess minn haddiehor u kien biss waqt

[2] Deciza mill-Qorti tal-Appell Kriminali fil-31 ta' Ottubru, 2013 (Appell Kriminali Numru: 25/2012)

l-intervista taghha mal-pulizija illi ammettiet illi hadet id-droga ecstasy xi sena qabel l-intervista. Veru illi fl-istqarrija hemm imnizzel illi l-appellata giet moghtija l-caution, imma kemm kienet effettiva din it-twissija jew kemm fehmitha stante l-eta' tenera taghha f'dawk ic-cirkostanzi din il-Qorti ferm tiddubita. Ghalhekk irrizulta illi l-unika prova illi resqet il-prosekuzzjoni kontra l-appellata hija l-istqarrija u darba din ma tinsabx korroborata minn xhieda ohra jkun perikoluz illi l-Qorti ssib htija fuq din il- prova biss. Terga din il-Qorti jidhrilha illi bhala tfajla ta' l- eta' ta' 18 il-sena, ghad illi din hija eta' maggioritarja, l-appellata kellha titqies bhala persuna vulnerabli illi facilment kienet impressjonata bil-prezenza tal-pulizija u l- fatt illi kienet qed tigi nterrogata minnhom. Ghalhekk din il-Qorti jidhrilha illi fuq l-iskorta ta' dawn id-decizjonijiet ricenti l-Ewwel Qorti ghamlet sew li skartat l-istqarrija u peress li ma kienx hemm provi ohra waslet ghal liberatorja ta' l-appellata. Din il-Qorti jidhrilha illi l-Ewwel Qorti fuq il- provi illi kellha quddiemha waslet ghal konkluzjoni gusta u din il-Qorti ma thossx li ghandha tiddisturba din il- konkluzjoni.'

Il-gurisprudenza rigwardanti d-dritt ta' assistenza legali baqghet tizvillupa, tant li kien hemm zvillup sinifikativ fil-gurisprudenza Maltija wara l-ghoti tas-sentenza mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fl-ismijiet **'<u>Mario Borg vs Malta</u>**[3]' fejn gie ikkunsidrat li:

'56. *Early access to a lawyer is one of the procedural safeguards to which the Court will have particular regard when examining whether a procedure has extinguished the very essence of the privilege against self-incrimination. These principles are particularly called for in the case of serious charges, for it is in the face of the heaviest penalties that respect for the right to a fair trial is to be ensured to the highest possible degree by democratic societies (see Salduz v. Turkey [GC], no. 36391/02, § 54, ECHR 2008).*

57. The Court reiterates that in order for the right to a fair trial to remain sufficiently "practical and effective" Article 6 § 1 requires that, as a rule, access to a lawyer should be provided as from the first interrogation of a suspect by the police, unless it is demonstrated in the light of the particular circumstances of each case that there are compelling reasons to restrict this right. Even where compelling reasons may exceptionally

[3] Deciza fit-12 ta' Jannar, 2016 u reza finali fit-12 ta' April 2016 (Application no. 37537/13)

justify denial of access to a lawyer, such restriction – whatever its justification – must not unduly prejudice the rights of the accused under Article 6. The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction (see Salduz, cited above, § 55).

58. Denying the applicant access to a lawyer because this was provided for on a systematic basis by the relevant legal provisions already falls short of the requirements of Article 6 (ibid., § 56).

(ii) Application to the present case

59. The Court observes that the post-Salduz case-law referred to by the Government (paragraph 53 in fine) does not concern situations where the lack of legal assistance at the pre-trial stage stemmed either from a lack of legal provisions allowing for such assistance or from an explicit ban in domestic law.

60. The Court notes that it has found a number of violations of the provisions at issue, in different jurisdictions, arising from the fact that an applicant did not have legal assistance while in police custody because it was not possible under the law then in force (see, for example, Salduz, cited above, § 56; Navone and Others v. Monaco, nos. 62880/11, 62892/11 and 62899/11, §§ 81-85, 24 October 2013; Brusco v. France, no. 1466/07, § 54, 14 October 2010; and Stojkovic v. France and Belgium, no. 25303/08, §§ 51-57, 27 October 2011). A systemic restriction of this kind, based on the relevant statutory provisions, was sufficient in itself for the Court to find a violation of Article 6 (see, for example, Dayanan v. Turkey, no. 7377/03 §§ 31-33, 13 October 2009; Yeşilkaya v. Turkey, no. 59780/00, 8 December 2009; and Fazli Kaya v. Turkey, no. 24820/05, 17 September 2013).

61. In respect of the present case, the Court observes that no reliance can be placed on the assertion that the applicant had been reminded of his right to remain silent (see Salduz, cited above, § 59); indeed, it is not disputed that the applicant did not waive the right to be assisted by a lawyer at that stage of the proceedings, a right which was not available in domestic law. In this connection, the Court notes that the Government have not contested that there existed

a general ban in the domestic system on all accused persons seeking the assistance of a lawyer at the pre-trial stage (in the Maltese context, the stage before arraignment).

62. It follows that, also in the present case, the applicant was denied the right to legal assistance at the pre-trial stage as a result of a systemic restriction applicable to all accused persons. This already falls short of the requirements of Article 6 namely that the right to assistance of a lawyer at the initial stages of police interrogation may only be subject to restrictions if there are compelling reasons (see Salduz, cited above, §§ 52, 55 and 56).

63. There has accordingly been a violation of Article 6 § 3 (c) taken in conjunction with Article 6 § 1 of the Convention.'

Fis-sentenza fl-ismijiet **'Ir-Repubblika ta' Malta v. Martino Aiello'** [4] gie kkunsidrat: 'Ghandu jinghad li t-trattazzjoni tal-partijiet marret oltre l- meritu tas-sentenzi hawn fuq imsemmija li jirrigwardaw li fis-sistema taghna qabel l-ghaxra ta' Frar, 2010 il-persuna ndagata jew akkuzata ma kellha ebda dritt li tkellem lill-avukat ta' l- ghazla taghha. Dan ghaliex l-istqarrija li giet rilaxxata minn Martino Aiello ggib id-data tad-19 ta' Ottubru, 2014 u dak in-nhar Martino Aiello rrifjuta li jkellem avukat ta' fiducja tieghu.

Illi l-avukati tar-rikorrenti qajmu l-punt li Martino Aiello ma kellhux avukat prezenti mieghu meta hu rrilaxxa l-istqarrija tieghu fid-19 ta' Ottubru, 2014. It-tratazzjoni tal-partijiet kien dwar dan il-punt.

Illi dan il-punt gie finalment deciz mill-legislatur bil-promulgazzjoni ta' l-Att numru LI ta' l- 2016. Dan l-att gie operattiv fit-28 ta' Novembru, 2016 permezz ta' l-A.L. 401 ta' l-2016.

Illi l-artikolu li hu rilevanti ghall-ezercizzju in ezami hu l-artikolu 355AUA li jaghti id-dritt ta' access ghal avukat fi proceduri kriminali.

---

[4] Sentenza preliminari moghtija mill-Qorti Kriminali nhar id-9 ta' Mejju, 2017 (Att ta' Akkuza numru 13/2015)

Illi t-tezi tar-rikorrenti hi semplici u lineari. Meta giet rilaxxata l-istqarrija dik il-persuna ma kellhiex id-dritt tal-prezenza ta' l-avukat. Il-konkluzjoni allura hi li tali stqarrija ghandha tkun inammissibli.

Illi t-tezi tal-Avukat Generali din id-darba ma kientix ahda vocifera fid-dawl ta′ dak gja deciz minn din l-ites Qorti. Ir-rikorrenti fl-ebda hin ma gie moghti d-dritt li jikkonsulta avukat ta' fiducja tieghu.

Illi din il-Qorti tosserva li s-sentenza **Borg v. Malta** (hawn fuq citata) ma kinitx biss jitkellem fuq id-dritt li wiehed ikollu l-jedd li jikkonsulta ma avukat qabel tigi rilaxxat stqarrija li lanqas dan ma sehh fil-kaz in desamina. Dik is-sentenza tghid illi f'kull stadju ta' l-investigazzjoni l-persuna susspettata jew akkuzata jrid ikollha d-dritt ta' l-avukat. Kien ghalhekk li gie promulgat l-Att numru LI ta' l-2016. Haga li zgur ma saritx fil-kaz taht esami. Dan hu dritt ffondamentali tal-akkuzat u ghalhekk japplika b′mod retroattiv ghal kaz in desamina la l -gudizzju finali f′dan il-kaz ghadu ma ingahtax

Illi fil-fehma ta' din il-Qorti l-istess principji li gew applikati fis-sentenzi hawn fuq imsemmija ghandhom japplikaw f'dan il-kaz ukoll. Dan ifisser li anki jekk in pessima ipotesi r-rikorrenti rrifjuta d-dritt li jikkonsulta avukat ma jfissirx li hu kien ser jirrifjuta l-prezenza ta' avukat fl- istess kamra ta' l-interrogatorju, tenut kont tal-fatt li l-artikolu fuq citat isemmi li l-avukat prezenti ghall-interrogatorju "*...jippartecipa b'mod effettiv fl-interrogazzjoni...*". Kif wiehed jista' japprezza din hi sitwazzjoni kompletament differenti. Logikament, ma tistax tipenalizza persuna li ghamel ghazla fuq parametri kompletament differenti minn dawk li huma in vigore llum.

Ghaldaqstant, ghal dawn ir-ragunijiet din il-Qorti tilqa l-eccezzjoni tar-rikorrenti. Tiddikjara l-istqarrija tal-4 ta' Frar , 2001 rilaxxat mir-rikorrenti bhala nammissibbli.

Dik is-sentenza ta′ **Aiello** kienet giet appellata fejn il-Qorti tal-Appell Kriminali[5] ikkunsidrat u ddeciediet is-segwenti:

[5] Deciza fit-9 ta' April, 2018 (Att ta' Akkuza Numru 13/2015)

'18. Ghalhekk, il-kwistjoni sollevata fl-eccezzjoni tal-akkuzat appellat, arginata kif inhi esklussivament fuq id-dispozizzjonijiet tal-artikolu 6(1) u (3) tal- Konvenzjoni Ewropea dwar Drittijiet tal-Bniedem (u l-artikolu korrispondenti tal-Kostituzzjoni, l-artikolu 39(1)(6)) hi wahda li, minkejja dak sottomess mill- appellat waqt it-trattazzjoni, taqa' biex tigi regolata skont l-artikolu 46(3) tal- Kostituzzjoni u l-artikolu 4(3) tal-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea, li jipprovdu li l-Qorti li quddiemha tqum il-kwistjoni ghandha tibghat il-kwistjoni quddiem il-Prim Awla tal-Qorti Civili kemm-il darba fil-fehma taghha t-tqanqil tal- kwistjoni ma tkunx semplicement frivola jew vessatorja. Il-kwistjoni sollevata fl-eccezzjoni tal-akkuzat appellat, ghalhekk, ma tistax tigi deciza a priori minn din il-Qorti, u lanqas setghet tigi hekk deciza mill-Qorti Kriminali qabilha.

19. Illi gjaldarba l-kwistjoni imqanqla la hija wahda frivola u lanqas vessatorja, din il-Qorti, wara li rat l-artikolu 46(3) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 4(3) tal- Kapitolu 319 tal-Ligijiet ta' Malta, qed tibghat lil-Prim'Awla tal-Qorti Civili, l- kwistjoni dwar jekk bl-uzu fil-guri kontra l-akkuzat appellat Martino Aiello tal- istqarrija rilaxxjata minnu lill-pulizija fid-19 ta' Ottubru 2014 jigix lez id-dritt tal-istess Martino Aiello ghal smigh xieraq sancit bl-artikolu 39(1)(3) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6(1)(3) tal-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fondamentali.

20. Tiddiferixxi dan l-appell sine die sakemm tigi deciza definittivament il- kwistjoni fuq riferita.'

Fis-sentenza fl-ismijiet **'Christopher Bartolo (KI 390981M) VS Avukat Generali Kummissarju tal-Pulizija**[6]', il-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali) kienet ikkunsidrat li:

'Fin-nota ta' sottomissjonijiet taghhom, l-intimati jargumentaw illi l-ilment tar- rikorrent fil-meritu huwa nfondat peress illi huwa kien inghata d-dritt li jikkonsulta ma' avukat qabel l-interrogazzjoni, u filfatt kien ezercita dan id-dritt, u illi s- sentenza citati minnu fir-rikors promotur ma huma ta' l-ebda sostenn ghal l-ilment tar-rikorrent peress illi dawn jipprospettaw sitwazzjoni fejn l-interrogat ma thalliex ikellem avukat qabel ma ttehdulu l-istqarrija.

[6] Deciza nhar it-23 ta' Novembru, 2017 (Rikors Numru: 92/2016 JPG)

Il-Qorti rat pero illi l-ilment tar-rikorrent fir-rikors promotur tieghu m'huwiex illi ma thalliex jikkonsulta ma' avukat qabel ma ttehdietlu l-istqarrija (hlief fir-rigward tat-tieni wahda), izda proprju illi l-assistant legali tieghu ma kienx prezenti waqt it- tehid tal-istqarrija, kif jidher per ezempju minn paragrafu 8 u 13 tar-rikors promotur. M'huwiex ikkontestat illi r-rikorrent ma giex interrogat fil-presenza tal-avukat tieghu, anke ghaliex wara kollox, f'dak iz-zmien il-ligi stess ma kienitx tippermetti dan.

Fis-sentenza fl-ismijiet **<u>Panovits v. Cyprus</u>** [7] intqal illi: "*...the Court observes that the concept of fairness enshrined in Article 6 requires that the accused be given the benefit of the assistance of a lawyer already at the initial stages of police interrogation. The lack of legal assistance during an applicant's interrogation would constitute a restriction of his defence rights in the absence of compelling reasons that do not prejudice the overall fairness of the proceedings.*"

Fuq l-istess linja ta' hsieb, fis-sentenza fl-ismijiet **<u>Dayanan v. Turkey</u>** [8] u citata fir-rikors promour tar-rikorrent:
"*In accordance with the generally recognised international norms, which the Court accepts and which form the framework for its case- law, an accused person is entitled, as soon as he or she is taken into custody, to be assisted by a lawyer, and not only while being questioned (for the relevant international legal materials see Salduz, cited above, §§ 37-44). Indeed, the fairness of proceedings requires that an accused be able to obtain the whole range of services specifically associated with legal assistance. In this regard, counsel has to be able to secure without restriction the fundamental aspects of that person's defence: discussion of the case, organisation of the defence, collection of evidence favourable to the accused, preparation for questioning, support of an accused in distress and checking of the conditions of detention.*"

Il-fatt illi l-gurisprudenza tal-Qorti ta' Strasbourg evolviet sussegwentement ghas-sentenza ta' **Salduz** b'mod illi l-interpretazzjoni tad-dritt ghal smiegh mill-Qorti bdiet tikkonsidra li huwa necessarju li l-arrestat jithalla jkollu l-assistenza ta' avukat waqt l-interogattorju hija kkonfermata bl-aktar mod car fis-sentenza fl- ismijiet

[77] Deciza mill-Qorti ta' Strasbourg fl-11 ta' Dicembru 2008
[8] Deciza mill- Qorti ta' Strasbourg fit-13 ta' Ottubru 2009

Brusco v. France[9] ibbazat il-konkluzjoni taghha mhux biss fuq l-fatt illi Brusco ma thalliex ikellem avukat qabel ma gie interrogat izda anke ghaliex ma kellux access ghal avukat waqt l-ewwel interogazzjoni tieghu u l-interogazzjonijiet l-ohra kollha ta' wara dik, u dan a kuntrarju ta' dak li jezigi l-Artikolu 6:

"L'avocat n'a donc été en mesure ni de l'informer sur son droit à garder le silence et de ne pas s'auto-incriminer avant son premier interrogatoire ni de l'assister lors de cette déposition et lors de celles qui suivirent, comme l'exige l'article 6 de la Convention."

Konferma terga aktar cara ta' dan, tinsab fis-sentenza fl-ismijiet **Navone and others v. Monaco**[10], fejn il- Qorti ikkonkludiet illi l-ligi ta' Monaco, li kienet tippermetti biss konsultazzjoni ma' avukat qabel l-interrogatorju, u ma kienitx tippermetti illi l-avukat ikun prezenti waqt l-interogazzjoni8, kienet leziva tad-dritt ta' smiegh xieraq:

"Or, en l'espèce, nul ne conteste qu'à l'époque des faits, le droit monégasque ne permettait pas aux personnes gardées à vue de bénéficier d'une assistance d'un avocat pendant les interrogatoires : une telle assistance était donc automatiquement exclue en raison des dispositions légales pertinentes. La Cour relève en effet que le droit interne ne prévoyait qu'une consultation avec un avocat au début de la garde à vue ou de la prolongation de celle-ci, pendant une heure maximum, l'avocat étant en tout état de cause exclu des interrogatoires dans tous les cas.

(...)

Par conséquent, la Cour ne peut que constater que les requérants ont été automatiquement privés de l'assistance d'un conseil au sens de l'article 6 lors de leur garde à vue, la loi en vigueur à l'époque pertinente faisant obstacle à leur présence durant les interrogatories."

Il-Qorti rat ukoll illi anke l-Qrati ordinarji Maltin diga bdew jesprimu d-dubbji taghhom rigward jekk, il-ligi, kif kienet dak iz-zmien, kienetx tiggarantixxi adegwatament d-dritt ta' smiegh xieraq konsiderat illi ma kienetx tippermetti illi

[9] Deciza fl-14 ta' Ottubru 2010, fejn il-Qorti ta' Strasbourg
[10] Deciza mill-Qorti ta' Strasbourg fl-24 ta' Ottubru 2013

suspettat jkollu assistenza legali waqt l-interrogatorju, u dan kif jidher fis-sentenza fl-ismijiet **Il-Pulizija (Spetur Jesmond J. Borg) vs Jason Cortis[11]** fejn intqal illi:

"...jista' jkun hemm lok ghal-dibattitu dwar kemm il-provvedimenti tal-Kap 9 jirrispekkjaw d-dritt ghall-assistenza legali moghti lill- arrestat tenut kont ukoll Bhas-sistema Maltija f'dak iz-zmien. (Din ir-referenza tinsab fin-nota ta' qiegh il-pagna enumerata tnejn (2) fis-sentenza fl-ismijiet 'Christopher Bartolo (KI 390981M) VS Avukat Generali Kummissarju tal-Pulizija' deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali) nhar it-23 ta' Novembru, 2017 (Rikors Numru: 92/2016 JPG)) illi dan id-dritt, kif ezistenti llum taht il-ligi taghna, huwa ristrett ghal siegha qabel l-interoggatorju u b'hekk jeskludi l-jedd tal-presenza tal-avukat waqt l-istess interrogatorju. F'dak l-istadju l-arrestat huwa soggett ghal mistoqsijiet diretti u suggestivi bir-risposti taghhom, anke jekk jghazel li ma jwegibx, bit-traskrizzjoni tieghu tkun eventwalment esebita fil-proceduri kontrih fejn ikun meqjus innocenti sakemm pruvat mod iehor."

Huwa car ghalhekk illi skont il-gurisprudenza kostanti tal-Qorti ta' Strasbourg, hekk kif zviluppat u evolviet sussegwentement ghas-sentenza ta' Salduz, il- garanzija u protezzjoni ta' smiegh xieraq tirikjedi illi l-arrestat jinghata l-possibilita li jkollu mieghu avukat tal-fiducja tieghu waqt, u mhux biss qabel, l-interogazzjoni. Ghalhekk jidher illi l-argument tal-intimati illi dan l-ilment tar-rikorrent huwa nfondat ghaliex kienet inghata l-possibilita li jkellem avukat qabel l-ewwel interrogatorju huwa nsostenibbli ghaliex mill-gurisprudenza appena citata, jidher car illi l-arrestat ghandu jinghata l-possibilita li jkollu avukat prezenti waqt l-interogazzjoni.

M'huwiex kontestat, illi fiz-zmien in kwistjoni kien hemm restrizzjoni sistematika li kienet timpedixxi lill-arrestat milli mhux biss jkollu avukat tal-fiducja tieghu prezenti waqt l-interrogazzjoni iza anke li jikkomunika mieghu qabel m ajibda l-interrogatorju. M'huwiex ikkontestat ukoll illi r-rikorrent ma kienx intitolat li ikollu avukat prezenti waqt l-ewwel interogazzjoni, u illi ma inghatax access ghall-avukat tieghu qabel jew waqt it-tieni interogazzjoni. Dan il-fatt wahdu, skont il-

[11] Deciz mill-Qorti tal-Appell Kriminali deciza fis-6 ta' Ottubru 2016

gurisprudenza tal-Qorti ta' Strasbourg, huwa bizzejjed biex tinstab lezjoni tad-dritt ta' smiegh xieraq.

L-Avukat Generali u l-Kummissarju tal-Pulizija appellaw din is-sentenza, fejn il-Qorti fid-decizjoni taghha[12]9, fost numru ta' kunsiderazzjonijiet, ikkunsidrat:

'35. Fil-kaz odjern jirrizulta car li fl-istqarrijiet tieghu r-rikorrent, minkejja li qabel ma irrilaxxja l-ewwel stqarrija, l-avukat tieghu kien tah il-parir li f'dak l-istadju ma jghid xejn lill-pulizija, huwa xorta wahda iddecieda li jirrispondi ghad-domandi waqt l-interrogazzjoni, bir-rizutlat li stqarr certu fatti inkriminanti ghalih in kwantu ammetta li kien jixtri l-blokkok tal-cannabis, kemm ghall-konsum personali tieghu kif ukoll sabiex ibiegh lil terzi. Fil-fatt stqarr li kien ibiegh minnha lill-barranin li kienu Ghawdex. B'dan il-mod huwa kien ammetta li kien jittraffika dik id-droga. L-istess ammissjoni kienet giet ripetuta fit-tieni stqarrija fejn ir-rikorrent amplifika wkoll dwar minn ghand min kien jixtri d-droga.

36. Mill-premess jirrizulta manifest li l-istqarrijiet rilaxxjati mir-rikorrent ser ikollhom kif fil-fatt gja` kellhom quddiem il-Qorti Kriminali impatt fil- proceduri kriminali, mhux in kwantu ghall-ammissjonijiet, izda in kwantu l- kontenut taghhom kien ittiehed in konsiderazzjoni fil-quantum tal-piena imposta fuqu mill-Qorti Kriminali, u issa huwa car li anke l-Qorti tal-Appell Kriminali ser tiehu konsiderazzjoni tal-kontenut tal-istqarrijiet f'dan ir- rigward. Ghalhekk, ghalkemm il-proceduri kriminali ghadhom pendenti u ghalhekk ma jistax f'dan l-istadju jigi determinat jekk kienx hemm lezjoni ta' smigh xieraq f'dawk il-proceduri, jekk l-istqarrijiet jithallew fil-process tal- proceduri kriminali, dawn wisq probabbilment ser isir uzu minnhom mill- Qorti tal-Appell Kriminali bi pregudizzju jew vantagg ghall-akkuzat fil- kwantifikazzjoni tal-piena, kemm dik karcerarja kif ukoll ghal dak li tirrigwarda l-multa li tista' tigi imposta.

37. Fid-dawl tal-premess it-tehid tal-istqarrijiet zgur li ser ikollhom impatt fuq l-ezitu tal-process kriminali u, ladarba dan isir, x'aktarx ser isir ksur tad- dritt tal-rikorrent ghal smigh xieraq tenut kont tal-fatt li dawn gew rilaxxjati mir-rikorrent fl-assenza ta' avukat li jassistih. Ghalhekk huwa xieraq li, filwaqt li f'dan l-istadju ma jistax *jinghad jekk kienx hemm lezjoni ta' dan id- dritt fundamentali tar-rikorrent peress li l-*

[12] Sentenza fl-ismijiet 'Christopher Bartolo v. (1) Avukat Generali; u (2) Kummissarju tal-Pulizija' deciza mill-Qorti Kostituzzjonali nhar il-5 ta' Ottubru, 2018 (Rikors numru 92/16 JPG)

proceduri kriminali ghadhom pendenti, dawn ma jithallewx jibqghu fl-inkartament tal-process kriminali'

Il-Qorti Kostituzzjonali kienet laqghet l-appell tal-Avukat Generali u l-Kummissarju tal-Pulizija, irrevokat is-sentenza appellata u minflok, laqghet l-eccezzjoni tal-intimati in kwantu l-proceduri odjerni huma intempestivi, u ordnat, minflok, li biex ma jsehhx ksur tad-drittijiet tar-rikorrent ma jsirx aktar uzu miz-zewg stqarrijiet rilaxxati mir-rikorrent fil-proceduri kriminali.

Fis-sentenza fl-ismijiet **'Il-Pulizija (Spettur Malcolm Bondin) kontra Aldo Pistella'** [13]fejn fost numru ta' kunsiderazzjonijiet, gie kkunsidrat li:

'Riferibbilment ghall-kaz in ezami, jirrizulta illi Aldo Pistella nghata dritt li jkellem lill-avukat ta` ghazla tieghu qabel irrilaxxja l-istqarrija lill-Ispettur Malcolm Bondin. L-ispettur koncernat ikkonferma li hekk kien il-kaz, kemm meta xehed fil-kors ta` dan il-procediment, kif ukoll meta xehed fil-kawza kriminali. In partikolari, fis-seduta tal-kawza kriminali tal-20 ta` Ottubru 2014 stqarr illi :-

"Minn hemm hekk komplejna bl-investigazzjonijiet mas-sur Aldo Pistella fejn jien tajtu d-drittijiet tieghu u fejn tajtu d-dritt tal-parir legali fejn xtaq li jkellem avukat u fil-fatt kien tkellem ma` l-avukat tieghu Dr Sarah Sultana personalment, kien tkellem l-ghada filghodu fejn kienet giet tkellmu gewwa l-kwartieri tal-Pulizija. Wara li ha l- parir legali kont komplejt bl-investigazzjonijiet mieghu...." (ara fol 19 u 20 tal-process kriminali).

Mill-istqarrija rrizulta wkoll illi Pistella kkonferma li fehem it-twissija moghtija lilu mill-pulizija u li kien kellem lil avukat tieghu qabel ma rrilaxxja l- istqarrija. Insibu a fol 29 :

"M: Fhimtha t-twissija li ghadni kif tajtek?
T: Iva.
M: Tikkonferma li kellimt lil avukat tieghek Dr Sara Sultana u gejt moghti dokument bid-drittijiet kollha tieghek bil-lingwa taljana?

---

[13] Deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Gurisdizzjoni Kostituzzjonali) nhar is-27 ta' Gunju, 2017 (Refereza Kostituzzjonali Numru: 104/16JZM).

T: Iva."

Madanakollu rrizulta wkoll illi Pistella ma kienx assistit mill-avukat ta` ghazla tieghu waqt it-tehid tal-istqarrija. Gara hekk ghaliex fiz-zmien meta Pistella kien qed jigi nvestigat, ma kienx hemm dritt li min kien qed jigi nvestigat jitlob li jkun assistit minn konsulent legali waqt it-tehid ta` l- istqarrija.

Ghal din il-Qorti, il-fatt li persuna ma kinitx assistita minn avukat waqt l-interrogazzjoni jwassal ghal sitwazzjoni fejn l-uzu ta` l-istqarrija mehuda minghajr l-assistenza legali tammonta ghal lezjoni tad-dritt ghal smigh xieraq tal-imputat skont l-Art 6 tal-Konvenzjoni.

Din il-Qorti tqis li ghall-kaz odjern ghandha tapplika l- gurisprudenza l-aktar ricenti tal-ECHR u tal-qrati taghna fejn inghad kjarament li d-dritt ta` l-applikant jigi rrimedjabbilment ippregudikat meta hu jirrilaxxa stqarrijiet waqt l-interrogazzjoni meta ma kienx assistit minn avukat u in segwitu dawk l-istqarrijiet jintuzaw kontra tieghu.

Ikkunsidrat;

Illi l-artikolu 3 tad-Direttiva 2013/48/UE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-22 ta' Ottubru 2013 dwar id-dritt ta′ aċċess għas-servizzi ta′ avukat fi proċedimenti kriminali u fi proċedimenti ta′ mandat ta′ arrest Ewropew, u dwar id-dritt li tiġi infurmata parti terza dwar iċ-ċaħda tal-libertà u d-dritt għal komunikazzjoni ma′ partijiet terzi u mal-awtoritajiet konsulari, matul iċ-ċaħda tal- libertà jiprovdi:

'Id-dritt ta′ aċċess għas-servizzi ta′ avukat fi proċedimenti kriminali

1. L-Istati Membri għandhom jiżguraw li l-persuni suspettati u akkużati jkollhom id-dritt ta′ aċċess għas-servizzi ta′ avukat f′ħin u b′mod li l-persuni konċernati jkunu jistgħu jeżerċitaw d- drittijiet tagħhom ta′ difiża b′mod prattiku u b′mod effettiv.

2. Il-persuni suspettati jew akkużati għandu jkollhom aċċess għas-servizzi ta′ avukat mingħajr dewmien żejjed. Fi kwalunkwe każ, il-persuni suspettati jew akkużati

għandu jkollhom id-dritt ta' aċċess għas-servizzi ta' avukat mill-mument l-aktar qrib minn dawn li ġejjin:

(a) qabel ma jiġu interrogati mill-pulizija jew minn awtorità oħra tal-infurzar tal-liġi jew ġudizzjarja;
(b) mat-twettiq minn awtorità ta' investigazzjoni jew awtorità kompetenti oħra ta' att investigattivi jew att ieħor ta' ġbir ta' provi skont il-punt (c) tal-paragrafu 3;
(c) mingħajr dewmien żejjed wara ċ-ċaħda tal-libertà;
(d) fejn ġew imħarrka biex jidhru quddiem qorti li għandha ġurisdizzjoni f'materji kriminali, fi żmien debitu qabel ma jidhru quddiem dik il-qorti.

3. Id-dritt ta' aċċess għas-servizzi ta' avukat għandu jimplika dan li ġej:

(a) L-Istati Membri għandhom jiżguraw li persuna suspettata jew akkużata jkollha d-dritt li tiltaqa' fil-privat u tikkomunika mal-avukat li jirrappreżentaha, inkluż qabel interro-gazzjoni mill-pulizija jew minn awtorità oħra tal-infurzar tal-liġi jew awtorità ġudizzjarja;
(b) L-Istati Membri għandhom jiżguraw li l-persuna suspettata jew akkużata jkollha d-dritt li l-avukat tagħha jkun preżenti u jipparteċipa b'mod effettiv meta hija tiġi interrogata. Tali parteċipazzjoni għandha tkun konformi mal-proċeduri taħt il-liġi nazzjonali, dment li tali proċeduri ma jippreġudikawx l-eżerċizzju effettiv u l-essenza tad-dritt konċernat. Fejn avukat jipparteċipa matul interrogazzjoni, il-fatt li saret tali parteċipazzjoni għandu jiġi rreġistrat bl-użu tal-proċedura ta' reġistrar f'konformità mal-liġi tal-Istat Membru konċernat;
(c) għandhom, minn tal-inqas, ikollhom id-dritt li l-avukat tagħhom jattendi għall-avvenimenti investigattivi jew l-attita' ġbir ta' provi li ġejjin,fejn dawk l-atti huma previsti fil-liġi nazzjonali u jekk il-persuna suspettata jew akkużata hija meħtieġa jew permessa li tattendi l-att konċernat:
(i) ringieli ta' persuni għall-identifikazzjoni;
(ii) konfrontazzjonijiet;
(iii) rikostruzzjonijiet sperimentali tax-xena tar-reat kriminali.

4. L-Istati Membri għandhom jimpenjaw ruħhom li jagħmlu l-informazzjoni ġenerali disponibbli biex jagħmluha faċli għall- persuni suspettati jew akkużati li jsibu avukat.

Minkejja d-dispożizzjonijiet tal-liġi nazzjonali dwar il-preżenza obbligatorja ta' avukat, l-Istati Membri għandhom jagħmlu l- arranġamenti meħtieġa biex jiżguraw li l-persuni suspettati jew akkużati li jinċaħdu mil-libertà tagħhom ikunu f'pożizzjoni li jeżerċitaw b'mod effettiv id-dritt tagħhom ta' aċċess għas- servizzi ta' avukat, sakemm ma jkunux irrinunzjaw dak id- dritt f'konformità mal-Artikolu 9.

5. Huwa f'ċirkostanzi eċċezzjonali u biss fl-istadju ta' qabel il- kawża li l-Istati Membri jistgħu jidderogaw temporanjament mill-applikazzjoni tal-punt (c) tal-paragrafu 2 fejn id-distanza ġeografikament 'il bogħod ta' persuna suspettata jew akkużata tagħmilha impossibbli li jiġi żgurat id-dritt ta' aċċess għas- servizzi ta' avukat mingħajr dewmien żejjed wara li persuna tkun inċaħdet mil-libertà tagħha.

6. F'ċirkostanzi eċċezzjonali u biss fl-istadju ta' qabel il- kawża, l-Istati Membri jistgħu jidderogaw temporanjament mill-applikazzjoni tad-drittijiet previsti fil-paragrafu 3 sakemm dan ikun iġġustifikat fiċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ, abbażi ta' waħda mir-raġunijiet konvinċenti li ġejjin:

(a) fejn hemm ħtieġa urġenti li jkunu evitati konsegwenzi negattivi serji għall-ħajja, il-libertà jew l-integrità fiżika ta' persuna;

b fejn l-azzjoni immedjata mill-awtoritajiet investigattivi tkun essenzjali biex jiġu evitati li l-proċedimenti kriminali jiġu **pperikolati b'mod sostanzjali**.' (Emfazi u sottolinear mizjud minn din il-Qorti.)

Din id-Direttiva ma kinitix fis-sehh meta l-appellant irilaxxa l-istqarrija tieghu. Filfatt, it-trasposizzjoni ta' din id-Direttiva fil-ligi ta' Malta sehhet permezz tal-Att Nru LI tal-201613. Illum il-gurnata l-legislazzjoni Sussidjarja 9.24 bl-Avviz Legali 102 tal-2017 tiprovdi ghal Regolamenti dwar il-procedura waqt l-interrogazzjoni ta' persuni suspettati u persuni akkuzati. Prezentament, is-subartikoli (1) u (2) tal-

artikolu 355AUA tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta jipprovdu li: '(1) Il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha d-dritt ta′ aċċess għal avukat fil-ħin u b′tali mod li jħalliha teżerċita d-drittijiet ta′ difiża tagħha b′mod prattiku u effettiv. (2) Il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha aċċess għal avukat mingħajr ebda dewmien. Fi kwalunkwe eventwalità, il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha aċċess għal avukat mill-mument li sseħħ l-ewwel waħda minn dawn il-ġrajjiet:

(a) qabel ma tkun interrogata mill-Pulizija Eżekuttiva jew minn awtorità oħra għall-infurzar tal-liġi jew awtorità ġudizzjarja fir-rigward tat-twettiq ta′ reat kriminali;

(b) mat-twettiq minn awtoritajiet investigattivi jew awtoritajiet kompetenti oħra ta′ xi att ta′ natura investigattiva jew att ta′ kollezzjoni ta′ evidenza oħra skont is-subartikolu (8)(e);

(ċ) mingħajr ebda dewmien wara li tkun ġiet imċaħħda l-libertà; (d) meta tkun ġiet imħarrka sabiex tidher quddiem qorti ligħandha ġurisdizzjoni f′materji kriminali, f′qasir żmien qabel ma titressaq quddiem dik il-qorti.'

L-artikolu 355AUA(8) tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta li jaqra:

Id-dritt ta′ aċċess għal avukat għandu jfisser dan li ġej:

(a) il-persuna suspettata jew akkużata, jekk tkun għażlet li teżerċita d-dritt tagħha għall-assistenza legali, u l-avukat tagħha, għandhom ikunu infurmati bl-allegat reat li għalih il-persuna suspettata jew akkużata ser tkun interrogata. Dik l-informazzjoni għandha tingħata lill-persuna suspettata jew akkużata qabel ma tibda l-interrogazzjoni, liema ħin m′għandux ikun inqas minn siegħa qabel ma tibda l-interrogazzjoni;

(b) il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha d-dritt li tiltaqa′ u tikkomunika fil-privat mal-avukat li jirrappreżentaha, inkluż interrogazzjoni minn qabel mill-pulizija jew minn awtorità oħra ta′ infurzar tal-liġi jew awtorità ġudizzjarja;

(ċ) il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha d-dritt li l-avukat tagħha jkun preżenti u jipparteċipa b′mod effettiv fl-interrogazzjoni. Dik il-parteċipazzjoni tista′ tiġi regolata skont proċeduri li l-Ministru responsabbli għall-Ġustizzja jista′

jistabbilixxi permezz ta' regolamenti, hekk iżda li dawk il-proċeduri ma jippreġudikawx l-eżerċizzju effettiv u l-essenza ta' dak id-dritt konċernat. Meta avukat jipparteċipa fl-interrogazzjoni, il-fatt li kien hemm dik il-parteċipazzjoni għandu jkun irreġistrat permezz tal-użu fejn, fl-opinjoni tal-intervistatur, hu possibbli ta' mezzi awdjoviżwali skont il-paragrafu (d): Iżda d-dritt tal-avukat li jipparteċipa b'mod effettiv ma għandux jinftiehem bħala dritt tal-avukat li jostakola l- interrogazzjoni jew li jissuġġerixxi tweġibiet jew reazzjonijiet oħra għall-interrogazzjoni u kull mistoqsija jew rimarka oħra mill-avukat għandha, ħlief f'ċirkostanzi eċċezzjonali, issir wara li l-Pulizija Eżekuttiva jew awtorità oħra investigattiva jew awtorità ġudizzjarja jkunu ddikjaraw li ma għandhomx aktar mistoqsijiet;

(d) l-interrogazzjoni, it-tweġibiet kollha li jingħataw għaliha u l-proċeduri kollha relatati mal-interrogazzjoni tal-persuna suspettata jew akkużata, għandhom fejn, fl-opinjoni tal-intervistatur, hu possibbli jkunu rrekordjati b'mezzi awdjoviżwali u f'dak il-każ għandha tingħata kopja tagħhom lill-persuna suspettata jew akkużata wara li tkun intemmet l-interrogazzjoni. Kwalunkwe recording għandu jkun ammissibbli bħala prova, sakemm il-persuna suspettata jew akkużata ma tallegax u ma tagħtix prova li r-recording mhuwiex ir-recording oriġinali u li dan ġie mbagħbas. M'hemmx għalfejn issir traskrizzjoni tar-recording meta tkun użata fi proċeduri fil-qorti tal-ġustizzja ta' ġurisdizzjoni kriminali, lanqas ma hemm bżonn tal-firma tal-persuna suspettata jew akkużata f'dikjarazzjoni bil-miktub li tkun saret wara l-konklużjoni tal-interrogazzjoni ġaladarba l-mistoqsijiet u t-tweġibiet kollha, jekk hemm, ikunu ġew irrekordjati fuq mezzi awdjoviżwali;

(e) il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha d-dritt li l-avukat tagħha jattendi għall-atti investigattivi jew ġbir ta' evidenza jekk il-persuna suspettata jew akkużata jeħtiġilha jew ġiet permessa li tattendi għall-att konċernat:

(i) ringiela ta' persuni suspettati għal finijiet ta'identifikazzjoni;

(ii) konfrontazzjonijiet;

(iii) rikostruzzjonijiet tax-xena tad-delitt. (Emfazi u sottolinear mizjud minn din il-Qorti.) Ghalhekk, minkejja li l-appellant ma qajjimx lanjanza dwar l-istqarrija quddiem l-Ewwel Qorti u minkejja li sottomissjonijeit dwar l-istqarrija gew maghmulha fit-trattazzjoni tal-appell u mhux fir-rikors tal-appell innifsu, din il-Qorti

sejra in linea mad-Direttiva 2013/48/UE u tal-izvillup gurisprudenza tiddikjara l-istqarrija rilaxxata mill-appellant bhala inammissibli u ghalhekk kwalunkwe referenza inkluz xhieda ghal kontenut ta' tali stqarrijijiet kif ukoll ghal dak li l-appellant setgha qal matul l-investigazzjoni u ghalhekk anke matul li saru t-tfitxxijiet u allura minghajr il-prezenza ta' Avukat bhala inammissibli. Din il-Qorti ma hija bl-ebda mod tiddikjara li gew miksura d-drittijiet fundamentali tal-appellant izda qieghda sabiex tali drittijiet ma jigux lezi, tiskarta l-imsemmija stqarrija rilaxxati minghajr id-dritt li jkun hemm l-Avukat prezenti u dan minn stadju bikri tal-investigazzjonijiet inkluz matul it-tehid tal-istqarrija.

Ikkunsidrat;

Illi l-aggravju tal-appellant jikkonsisti f'li l-Qorti ma setghet qatt issib legalment u ragonevolment htija fil-konfront tal-appellant u dan ghaliex l-ufficcja; proskeutur ma pprezenta l-ebda xhieda fi-konfront tal-appellant. Resqet biss lill-ufficcjal investigattiv li strah fuq l-istqarrija tieghu bhalair regina tal-provi. Fl-ebd ahin ma ikkorobora dak li qal fl-sitqarrija tieghu b'xi provi ohra. Lanqas svela jew ressaq il-pesuna li kelmitu bmod kunfidenzjali dwr l-allegat abbuz. Ghalhekk dak li setghet qalet din il-persuna injota ma jikkostitwixxi l-ebda oprova fir rigward tal-appellant odjern

Illi gialadarba din il-Qorti aktar kmieni fis-sentenza iddikjarat l-istqarrija tal-appellant bhala inammissibli, din il-Qorti sejra tiskarta l-istqarrija fl-intier taghha inkluz partijiet tax-xhieda li jaghmlu referenza ghal dak li ntqal fl-istqarrija u sejra ghalhekk tiskarta hafna mix-xhiedamoghtija mis-Supretendet Carmleo Bartolo fejn ghamel refernza ghall-istqarrija tal-appellant.

Ghalhekk din il-Qorti in linea tal-fatt li l-appellant meta gie investigat ma kellux id-dritt li jkollu Avukat prezenti minn stadju bikri tal-investigazzjoni kwalunkwe haga li l-appellant setgha qal minghajr il-prezenza tal-Avukat fl-istadju tal-investigazzjoni huwa ukoll inammissibli In vista tal-fatt li l-prosekuzzjoni ma resqet l-ebd aprova ohra in sostern tal-akkuzi taghha thoss li l-akkuzi ma gewx provati

Ghal dawn il-motivi, din il-Qorti qieghda tilqa' l-appell tal-appellant u qieghda thassar u tirrevoka s-sentenza tal-Ewwel Qorti kemm fil-htija u fil-piena u qieghda ghalhekk tillibera lill-appellant minn kull imputazzjoni u piena.

(ft) Consuelo Scerri Herrera
Imhallef
VERA KOPJA

Franklin Calleja
Deputat Registratur